

فصلنامه علمی - پژوهشی برنامه‌ریزی منطقه‌ای/ سال دوم، شماره ۷، پاییز ۱۳۹۱
 دریافت: ۱۳۹۱/۴/۱۰ - پذیرش: ۱۳۹۱/۷/۱۱
 صص ۵۱ - ۳۹

سنجش عوامل مؤثر بر میزان موفقیت تعاونی‌های برتر در شهرستان‌های استان چهارمحال و بختیاری^۱

سمیه عیدی^۲: کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشگاه بوعلی سینا همدان، ایران
 حشمت‌اله سعدی: استادیار ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا همدان، ایران
 غلامحسین حسینی‌نیا: استادیار ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

چکیده

تعاونی‌ها به دنبال آن هستند که با ارتقاء سطح کیفی فعالیت‌ها و اصلاح ساختارها، برتری خود را نسبت به تعاونی‌های دیگر حفظ نمایند. در این فراگرد علاوه بر ایجاد رضامندی در ارباب رجوع، منافع مادی و معنوی خود را ارتقاء می‌دهند. تحلیل علل و عوامل برتری در تعاونی‌ها می‌تواند زمینه را برای رشد و بالندگی اقتصادی اجتماعی بخش تعاون فراهم سازد. تحقیق حاضر، با هدف کلی واکاوی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های برتر استان چهارمحال و بختیاری، به روش توصیفی، همبستگی و پیمایشی انجام شده است. مطالعه حاضر به روش پرسشنامه‌ای انجام شده است، تعداد نمونه‌ها ۱۲۰ نفر از اعضا تعاونی‌های برتر استان می‌باشند. در تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه از نرم افزار آماری SPSS/16 بهره گرفته شد. نتایج تحلیل عاملی نشان داده است که از بین عوامل مختلف ۵ عامل کلیدی مشارکت‌پذیری، سیاست‌های دولت، همکاری تعاونی‌ها با سازمان‌ها و اتحادیه‌ها، کارآفرینی و تفاهم اعضا در مجمع ۸۱/۰۸ درصد واریانس عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها را تبیین نمودند. همچنین نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه نشان داد که ۵ عامل فوق ۸۶/۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته تحقیق را تبیین نمودند. بنابراین با توجه به نتایج بدست آمده مشارکت‌پذیری اعضا، آموزش و اطلاع‌رسانی به اعضا، کارآفرینی و مدیریت خوب از جمله عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های برتر است.

واژه‌های کلیدی: تعاون، تعاونی‌های برتر، مشارکت، موفقیت تعاونی‌ها، چهارمحال و بختیاری.

^۱ مقاله حاضر از پایانامه کارشناسی ارشد سمیه عیدی به راهنمایی آقای دکتر حشمت‌اله سعدی استخراج شده، که به صورت طرح با همکاری اداره کل تعاون استان چهارمحال و بختیاری انجام شده است.
^۲ نویسنده مسئول: .eidi.somaye@gmail.com، ۰۹۱۳۲۸۷۱۹۸۹

بیان مسأله:

تعاون به عنوان یکی از ارکان اساسی اقتصاد کشور، با تکیه بر اصول و اهداف اقتصادی- اجتماعی خود، نقش زیادی در فرایند توسعه کشور دارد؛ بنابراین لازم است بر اساس تحلیل و ارزیابی میزان موفقیت فعالیت‌های تعاونی و مقایسه آن با سایر بخش‌های اقتصادی موجود کشور، اقدامات رقابتی و حرکت به سمت مزیت نسبی را در این بخش تسهیل نمود و به دنبال آن با واقع بینی و بر اساس سطوح اندازه‌گیری شده فعلی، برنامه ارتقای بهره‌وری را برای آینده تدوین کرد و با توجه به اندازه-گیری شکاف بین سطح برنامه‌ریزی شده و سطح اندازه‌گیری شده، راهبردهای مناسبی برای کاهش این شکاف به کار بست (فرشادفر، ۱۳۸۸).

با وجود این که شکل‌گیری نهضت تعاون از فلسفه و چارچوب نظری قوی برخوردار است، حرکت‌های تعاون‌گونه همواره قرین موفقیت نخواهند بود. عوامل مختلفی بر موفقیت تعاونی‌ها تأثیرگذار هستند. بدون شک بی‌توجهی به هر یک از این متغیرها می‌تواند تعاونی را از اهداف خود دور نماید. به‌طور کلی تعاونی هم در حین تشکیل و هم در طول حیات خود ممکن است دچار موفقیت یا ناکامی شود. طبیعی در هر دو قسمت عوامل بیرونی و درونی بر این پدیده تأثیرگذارند. عوامل درونی شامل استعدادها و ظرفیت‌هایی است که در درون تعاونی وجود دارد و عوامل بیرونی شامل وضع بازار و امکانات کمکی است که از طرف دولت و مؤسسات خارج از تعاونی در مواقع لازم باید تأمین شود. با توجه به این رفع مشکلات تعاونی‌های ناموفق هزینه‌های زیادی را بر دستگاه‌های اجرایی متولی وارد می‌کند، بنابراین علاج افزایش بی‌رویه تعاونی‌های ناکام باید قبل از وقوع بشود (پراکاشی، ۱۳۷۸: ۳۳).

انتخاب و معرفی تعاونی‌های نمونه کشور در جشنواره تعاونی‌های برتر هر ساله با هدف ترویج فرهنگ تعاون و شناساندن نمونه‌های موفق تعاونی، توانمندی‌های بالقوه بخش تعاون را به تصویر می‌کشد.

بررسی‌های مختلف در سال‌های اخیر حاکی است بررسی و تحلیل علل موفقیت تعاونی‌های برتر منجر به ارتقا سطح کیفی تعاونی‌ها و برنامه‌ریزی بهتر برای انجام هرچه بهتر فعالیت‌ها می‌شود و لذا هدف کلی این تحقیق بررسی عوامل مؤثر در کسب موفقیت، برتری و پیشرفت تعاونی‌های برتر شهرستان‌های استان چهارمحال و بختیاری و شناسایی سهم هر کدام از عوامل می‌باشد. اهداف جزئی تحقیق عبارتند از:

- ۱- اولویت‌بندی متغیرهای مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های برتر
- ۲- دسته‌بندی و تحلیل متغیرهای مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها
- ۳- پیش‌بینی میزان تاثیر عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها

مبانی نظری:

امروز با توجه به جهانی شدن اقتصاد، نقش مشارکت مردم در تعیین سرنوشت خویش بیشتر از همیشه احساس می‌شود. در اقتصاد معمولاً مشارکت مردم به دو صورت خصوصی و تعاونی صورت می‌گیرد و از آنجا که تنها در نظام تعاونی‌ها، سازوکاری داوطلبانه و اختیاری در جهت تجهیز منابع و رسیدن به اهداف گروهی وجود دارد، می‌توان گفت، چنانچه اصول و ارزش‌های تعاون به درستی مورد استفاده قرار گیرد، بخش تعاون همراه با سایر بخش‌ها در یک اقتصاد سالم، موجب شکوفایی اقتصاد کشور و کارا تر شدن آن در بعد داخلی و حتی در سطح جهان گردد. مؤسسات تعاونی با تجمیع پس‌اندازهای اندک اعضا و حمایت‌های مالی دولت، همچنین آموزش اعضا، منجر به ارتقاء بهره‌وری نیروی انسانی می‌شود و موجبات افزایش تولید، اشتغال و رشد اقتصادی و اجتماعی جامعه را فراهم می‌آورند. تعاونی‌ها، به عنوان یکی از اشکال تأثیرگذار مشارکت مردمی دارای قابلیت ایفای نقش سازنده، هم در زندگی اقتصادی و هم در جامعه مدنی هستند و اهمیت آن‌ها در استفاده از امکانات بالقوه، حمایت از کارآفرینی، تولید ثروت و تأمین خدمات اجتماعی در قالب ظرفیت‌های واگذار شده دولتی به علاوه حرکت به سمت توسعه‌پایدار انکارناپذیر است. بدون شک نیل به هدف ایجاد انگیزه فعالیت تعاونی و جلب مشارکت‌های مردمی در صورتی ممکن و میسر می‌شود که جامعه ارزش کار تعاون‌گران را بشناسد و آنان را تشویق و تأیید کند. از این‌رو با توسعه تمدن و

گسترش شهرها نیاز به همکاری متقابل برای تأمین کمبودهای ناشی از پیچیدگی‌های زندگی شهرنشینی، ضرورت توجه و به کارگیری سازوکارهای تعاونی بیش از پیش احساس گردید (فرشادفر، ۱۳۸۸: ۳۶).

پیشینه تحقیق:

در خصوص موضوع تحقیق در ایران و جهان مطالعات زیادی صورت گرفته است از جمله جان آدرین^۱ و همکاران (۲۰۰۱) سه عامل تأمین حداقل سود و خدمات بهتر برای اعضا، آزادی عضویت و رعایت انصاف و عدالت را از ضرورت‌های موفقیت یک تعاونی می‌دانند (John & et al, 2001: 81). دی دی (۲۰۰۴) اعتقاد دارد همگنی اعضا و پایداری گروه‌های کوچک در موفقیت تعاونی‌ها تأثیر بسزایی دارد (Didi, 2004: 81). رینی^۲ (۲۰۰۸) بهبود مهارت‌های پایه، جلب رضایت اعضا و مدیریت را در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر دانسته‌اند. اله یاری (۲۰۰۸) مشارکت اعضا در فرایند مدیریت تعاونی، دسترسی به اعتبارات و وام‌ها و توسعه دوره‌های آموزشی را از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها دانسته‌اند (Allahyari, 2008: 184). بروکینگز^۳ (۲۰۰۹) افزایش فهم عمومی، گسترش اطلاعات و آموزش و پرورش برای سهامداران تعاونی‌ها و توانمندسازی آنان را از طریق تلاش متقابل و تعاونی میسر دانست.

صفری شالی (۱۳۸۴) عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها را به سه دسته تقسیم می‌کند، شامل عوامل درون سازمانی (عامل نیروی انسانی و مدیریت) عوامل برون سازمانی (سازمان‌های دولتی و غیردولتی) عوامل ساختاری و بین‌سازمانی (جایگاه تعاونی‌ها در اقتصاد کشور، قانون تعاون) می‌شوند (صفری شالی، ۱۳۸۴: ۵۴). در واقع اعضای تعاونی‌ها نیروی انسانی تعاونی‌ها را تشکیل می‌دهند، در برخی از پژوهش‌ها بیان شده است که در تعاونی‌ها اعضا نقش مهمی در تصمیم‌گیری، سیاست‌گذاری و تعیین راهبردها دارند. بنابراین جلب مشارکت اعضا و تقویت روحیه‌ی تعاون و همکاری در میان آن‌ها تأثیر فراوانی در موفقیت تعاونی‌ها دارد (سلیم، ۱۳۷۱: ۱۰۳؛ نظام‌شهیدی، ۱۳۷۸: ۵۵؛ نامغ، ۱۳۸۴). علاوه بر نیروی انسانی عوامل درون سازمانی دیگر که بر موفقیت تعاونی تأثیر بسزایی دارند شامل عوامل مالی، مدیریتی، مشارکت، همکاری، و رعایت و پایبندی اعضا به اصول می- باشند که در زیر دیدگاه‌های مختلف در این زمینه مورد بررسی قرار گرفتند. فمی (۱۳۸۵) مهم‌ترین عامل در موفقیت یک تعاونی را دسترسی به سرمایه مورد نیاز و سازوکارهای تأمین مالی می‌داند (فمی، ۱۳۸۳: ۱۰۳). چوپانی (۱۳۷۷) موفقیت تعاونی از دیدگاهی به بهبود توانایی و ظرفیت متقابل اعضای تعاونی و تعامل با دیگران وابسته است (چوپانی، ۱۳۷۷: ۹۸). ازکیا و همکاران (۱۳۸۰) پذیرش مسئولیت اجتماعی توسط اعضا برای بهبود شرایط خود، شرکت تعاونی، و جامعه، یکی دیگر از عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها است (ازکیا و همکاران، ۱۳۸۰: ۳۶). حبیب پور گتایی (۱۳۸۱) هر چه تعاونی بتواند از سازوکارهای بازاریابی قوی‌تری برخوردار باشد موفق‌تر خواهد بود (حبیب پور گتایی، ۱۳۸۱: ۴۴). با توجه موارد بررسی شده در بالا که از تحقیقات مختلف بدست آمده‌اند عوامل مختلفی که در موفقیت تعاونی‌ها می‌توان به صورت جدول شماره ۱ بیان شده است.

¹. Adrin john

².Ranney

³.Brookings

جدول ۱- استناد عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی ها

عوامل درون سازمانی	منابع
عامل مدیریتی	شکیبامقدم (۱۳۸۱)، برونیس و همکاران (۱۹۹۷)، سرسختی عراقی (۱۳۷۴)، بهویان (۲۰۰۰)، منوچهر ناهید (۱۳۶۴)، عنبری (۱۳۸۰)
عامل انسانی	کارلوه همکارانش (۲۰۰۰)، کوبیا و بارتون (۱۹۸۹)، دی دی (۲۰۰۴)، درویشی نیا (۱۳۷۹)
عامل مالی	سلیم (۱۳۷۱)، شمسایی (۱۳۷۶)، طبرستانی (۱۳۷۸)، نظام شهیدی و عزیزاده اقدم (۱۳۷۸)، اسلامی نسب (۱۳۷۸)، طالب (۱۳۸۴)
امکانات	غلامرضا طالقانی (۱۳۷۳)، غریب چوپانی (۱۳۷۸)، علیلو (۱۳۸۱)
کارآفرینی	فیض آبادی (۱۳۸۶)
مشارکت	کوبیا و نوارو (۱۹۷۲)، هاگلیوس (۱۹۹۶)، درویشی نیا (۱۳۷۹)، کرم حبیب پورگتایی (۱۳۸۱)، عنبری (۱۳۸۰)
آموزش	شوفانگ و لئونارد (۱۹۹۸)، امینی و صفری (۱۳۸۱)، صبوری (۱۳۸۴)، غلامرضا طالقانی (۱۳۷۳)، سرسختی عراقی (۱۳۷۶)، غریب چوپانی (۱۳۷۸)، کرم حبیب پورگتایی (۱۳۸۱)، بنتوراکی (۲۰۰۰)
شناخت و پایداری به اصول تعاون	جان و همکارانش (۲۰۰۱)، بهویان (۲۰۰۰)، جان آدرین و همکاران (۲۰۰۱)، روزا و همکاران (۲۰۰۰)، آدمودئو (۲۰۰۱)، فیض آبادی (۱۳۸۶)، بنتوراکی (۲۰۰۰)
عوامل برون سازمانی	منابع
تسهیلات	عالی پور (۱۳۸۰)، سلطانی (۱۳۸۱)، غریب چوپانی (۱۳۷۸)، معینی کیا (۱۳۸۴)، علیلو (۱۳۸۱)، رسول زاده (۱۳۸۳)
عملکرد اتحادیه ها	نامغ (۱۳۸۴)، بنتوراکی (۲۰۰۰)، عنبری (۱۳۸۰)
همکاری نهادها و سازمان های	امینی و همکاران (۱۳۸۵)
عوامل ساختاری	منابع
محیط کار، توانمند	ازکیا (۱۳۷۴)، منوچهر ناهید (۱۳۶۴)
جایگاه تعاون در قانون	ودیدی و هاشمی (۱۳۵۵)، فیض آبادی (۱۳۸۶)، بنتوراکی (۲۰۰۰)

منبع، یافته های کتابخانه ای تحقیق، ۱۳۹۰.

شناخت محدوده تحقیق:

استان چهارمحال و بختیاری معروف به «بام ایران» سرزمینی مرتفع در فلات مرکزی ایران است. این استان از شمال و مشرق به اصفهان، از مغرب به خوزستان، از جنوب به کهگیلویه و بویراحمد و از سمت شمال غربی به لرستان محدود می شود (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵). از جمله استان هایی که هر ساله با توجه به شاخص های موجود، تعدادی از تعاونی های آن به عنوان برتر انتخاب می شوند. در این استان مجموعاً ۳۵۵۵ تعاونی وجود دارد. جدول شماره ۲ تعاونی های موجود در استان از ابتدای تشکیل به تفکیک فعالیت و تعداد تعاونی ها و میزان سرمایه تا تاریخ ۹۰/۷/۲۵ را نشان می دهد (واحد ترویج اداره کل تعاون استان چهارمحال و بختیاری، ۱۳۹۰).

جدول ۲- آمار ثبت شده کلان تعاونی‌های تحت پوشش اداره کل تعاون استان از ابتدا تا تاریخ ۹۰/۷/۲۵

ردیف	نام بخش	تعداد	سرمایه (میلیون ریال)	میزان اشتغال
۱	کشاورزی	۷۹۸	۷۹۴۲۰	۵۸۳۰
۲	صنعتی	۸۱۲	۴۰۸۴۱	۷۳۲۵
۳	عمرانی	۱۲۸	۴۴۰	۷۶۴
۴	معدنی	۳۲	۱۶۸۶	۱۶۰
۵	خدماتی	۷۵۶	۱۱۰۱۵	۴۲۵۹
۶	مسکن	۴۹۹	۲۹۴۸۶	۱۹۸۲۳
۷	فرش دستباف	۵۸	۱۲۸۰	۵۵۲۲
۸	تأمین نیاز تولید کننده	۷۸	۲۰۴۰۷	۱۰۶۲
۹	تأمین نیاز مصرف کننده	۱۲۱	۱۱۸۰	۱۴۰۵
۱۰	اعتبار	۳۸	۳۱۹۵	۸۲
۱۱	حمل و نقل	۳۶	۹۵۴	۱۸۶۸
۱۲	چند منظوره	۱۵۵	۱۸۸۸۲	۸۴۹۸
۱۴	تأمین نیاز صنوف خدمات	۲۷	۱۳۶۷	۴۶۷
۱۵	اتحادیه	۱۷	۸۱۴	۸۸
۱۶	جمع کل	۳۵۵۵	۱۸۵۶۰۷	۵۷۱۵۳

منبع: واحد ترویج اداره کل تعاون استان چهارمحال و بختیاری، ۱۳۹۰

در جدول شماره ۳ نام تعانی‌های برتر زمینه فعالیت، سطح برتری و توزیع پراکندگی نمونه‌ها بر اساس شهرستان‌های استان بیان شده است.

جدول ۳- نام تعانی‌های برتر، زمینه فعالیت، سطح برتری و توزیع پراکندگی نمونه‌ها بر اساس شهرستان

ردیف	تعاونی‌های برتر	زمینه فعالیت	سطح برتری	شهرستان	نمونه
۱	خدماتی بهداشتی در مانی حکیم	خدماتی	شهرستان	شهرکرد	۶۴
۲	خودراندگان سواری پژو	حمل و نقل	شهرستان		
۳	مسکن کارکنان بنیاد جانبازان	مسکن	شهرستان		
۴	درودگردان	تأمین نیاز تولیدکنندگان	ملی		
۵	اتحادیه تعاونی‌های صنایع دستی	اتحادیه	ملی		
۶	کفش ممتاز ۳۴۴	صنعتی	استانی		
۷	مصالح فروشان	تأمین نیاز صنوف خدمات	شهرستان		
۸	سرمایه‌گذاری انبوه سازان مسکن	مسکن	شهرستان		
۹	راهنمایی نمونه سعدی	مصرف آموزشی	شهرستان		
۱۰	مصرف فرهنگیان فلارد	مصرف آموزشی	شهرستان		
۱۱	خوراک دام و طیور و آبزیان	صنعتی	شهرستان		
۱۲	سرمه‌دوزی و ملبله‌دوزی	فرش دستباف	شهرستان	لردگان	۲۱
۱۳	آموزشگاه ابودر	مصرف آموزشی	شهرستان		
۱۴	فرش دستبافت مسن	فرش دستباف	شهرستان		
۱۵	تولیدی پولک و نبات پردیس	صنعتی	شهرستان		
۱۶	مصرف فرهنگیان فارسان	مصرف آموزشی	شهرستان	فارسان	۱۰
۱۷	تأمین نیاز گاوداران	تأمین نیاز تولید کننده	شهرستان		
۱۸	انبوه‌سازان پاسارگاد	عمرانی	شهرستان		
۱۹	اعتبار صاحب‌الزمان نقته	اعتبار	شهرستان		

۱۵	بروجن	شهرستان	تأمین نیاز تولید کننده	تولیدی توزیعی بانوان فرادنبه	۲۰
		استانی	کشاورزی	۳۹۰ پرورش مرغ گوشتی زرین آباد	۲۱
		شهرستان	مصرف آموزشگاهی	راهنمایی دخترانه الزهرا	۲۳
۱۰	اردل	شهرستان	عمرانی	انبوه سازان مسکن	۲۴
		شهرستان	خدماتی	افشار دیتا	۲۵
		شهرستان	صنعتی	سردخانه کولاک چهارمحال	۲۶
۱۲۰		جمع			

مأخذ: اداره کل تعاون استان چهارمحال و بختیاری، ۱۳۹۰.

روش تحقیق:

تحقیق حاضر به شیوه اسنادی و پیمایشی انجام شده است. برای تدوین چارچوب نظری پژوهش از شیوه مرور منابع و تحقیقات پیشین به روش مطالعات کتابخانه‌ای استفاده گردید. و در مرحله پیمایشی، پرسشنامه طی دو مرحله مقدماتی و نهایی و پس از تعیین روایی و پایایی آن به کار گرفته شد. برای سنجش روایی از نظرات استادان و متخصصان بهره گرفته شده و همچنین برای تعیین پایایی از تکنیک آلفای کرونباخ استفاده شده، این ضریب در پرسشنامه برابر ۰/۸۶ می‌باشد. جامعه آماری شامل ۲۶ تعاونی برتر استان چهارمحال بختیاری با ۲۸۰۰ نفر عضو می‌باشد. برای تعیین حجم نمونه در این تحقیق، پس از انجام یک پیش آزمون بر روی ۶۰ نفر از اعضاء تعاونی‌ها و مشخص شدن پیش برآورد واریانس جامعه، از فرمول کوکران استفاده شد. با توجه به فرمول حجم نمونه ۱۲۰ نفر بدست آمده است، و از طریق نمونه‌گیری دو مرحله‌ای (روش نمونه‌گیری سیستماتیک) برای بررسی انتخاب شده‌اند. پس از گردآوری داده‌ها، آن‌ها از طریق نرم افزار SPSS و با استفاده از روش‌های آماری توصیفی، و آمار استنباطی تحلیل عاملی و رگرسیون چندگانه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌های تحقیق:

پرسشنامه تحقیق دارای سؤالات متفاوتی بوده است در قسمت اول ویژگی‌های فردی اعضا تعاونی‌ها مورد بررسی قرار گرفته‌اند. که نتایج تحقیق نشان می‌دهد متوسط سن اعضاء تعاونی‌های برتر ۳۵/۵۹ سال و دامنه سنی ۲۱ تا ۶۱ سال بوده است. (جدول شماره ۴).

جدول ۴- توزیع پراکندگی سن اعضا تعاونی‌های مورد مطالعه

سن	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
۲۰-۲۹	۳۷	۳۰/۸	۳۰/۸
۳۰-۳۹	۵۴	۴۵	۷۵/۸
۴۰-۴۹	۲۳	۱۹/۲	۹۵
۵۰ به بالا	۶	۵	۱۰۰
کل	۱۲۰	۱۰۰	
میانگین ۳۵/۵۹ انحراف معیار ۸/۰۵			
واریانس ۶۴/۸۱ میانه ۳۳/۵۰ مد ۳۲			

مأخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۳۹۰.

همچنین میزان تحصیلات ۳/۳ درصد از اعضای تعاونی‌ها ابتدایی، ۹/۲ درصد راهنمایی، ۲۸/۳ درصد دیپلم، ۵۷/۵ درصد فوق دیپلم و بالاتر بوده است. (جدول شماره ۵).

جدول ۵- توزیع پراکندگی میزان تحصیلات اعضا

تحصیلات	فراوانی	درصد	فراوانی واقعی	درصد تجمعی
ابتدایی	۴	۳/۳	۳/۴	۳/۴
راهنمایی	۱۱	۹/۲	۹/۳	۱۲/۷
دیپلم	۳۴	۲۸/۳	۲۸/۸	۴۱/۵
فوق دیپلم و بالاتر	۶۹	۵۷/۵	۵۸/۵	۱۰۰
بدون پاسخ	۲	۱/۷	۱۰۰	
کل	۱۲۰	۱۰۰		

مأخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۳۹۰.

از مجموع افرادی که مدت عضویت خود را ذکر کرده بودند هر یک از اعضا به طور متوسط ۷ سال عضو تعاونی بوده است (انحراف معیار ۳/۷۷). در این رابطه بیشترین فراوانی مربوط به افرادی است که مدت عضویت آن‌ها کمتر از ۵ سال (۴۳/۲ درصد) و کمترین فراوانی نیز مربوط به اعضاء با عضویت بیش از ۱۵ سال بود (۱۸ درصد). به این ترتیب ۸۸/۳ درصد عضویتی کمتر از ۱۰ سال داشته‌اند که البته ۷/۵ درصد نیز پاسخ خود را عنوان نکرده بودند. (جدول شماره ۶).

جدول ۶- توزیع پراکندگی سابقه عضویت در تعاونی

سابقه	فراوانی	درصد	فراوانی واقعی	درصد تجمعی
۱-۵	۴۸	۴۰	۴۳/۲	۴۳/۲
۶-۱۰	۵۰	۴۱/۷	۴۵	۸۸/۳
۱۱-۱۵	۱۱	۹/۲	۹/۹	۹۸/۲
۱۶-۲۰	۲	۱/۷	۱/۸	۱۰۰
بدون پاسخ	۹	۷/۵	۱۰۰	
کل	۱۲۰	۱۰۰		
میانگین	۷/۳۲		انحراف معیار ۳/۷۷	
واریانس	۱۴/۲۵	میانه	۶	مد ۵

مأخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۳۹۰.

در قسمت بعدی جهت ارزیابی و اولویت‌بندی متغیرهای مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های برتر استان چهارمحال و بختیاری، از اعضا خواسته شده که نظرات خود را در مورد عوامل تأثیرگذار بر موفقیت تعاونی‌های برتر با انتخاب یکی از گزینه‌های خیلی زیاد، زیاد، تاحدی، کم، خیلی کم بیان کنند. در زیر در هدف اول اولویت‌بندی متغیرها آورده شده است.

هدف اول: اولویت‌بندی متغیرهای مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها:

همان‌گونه که قبلاً اشاره شد متغیرهای متعددی بر موفقیت تعاونی‌ها و به ویژه شاخص نمودن آن‌ها تأثیرگذار است. در این قسمت متغیرهای مورد اشاره از دیدگاه اعضاء بررسی و اولویت‌بندی شده‌اند. با توجه به جدول شماره ۷ از نظر اعضای تعاونی‌های برتر اولین متغیر ضروری برای انجام بهتر فعالیت‌ها آموزش با هدف افزایش سطح مهارت‌ها و تعهد اعضا (میانگین ۴/۳۲ و انحراف معیار ۰/۷۸۰) بوده است.

دومین متغیر مؤثر در موفقیت اعضاء رضایت اعضا و مشتریان از کالاها و خدمات شرکت (میانگین ۴/۱۶ و انحراف معیار ۰/۸۲۳) می‌باشد.

سومین متغیر محیط سالم اقتصادی، سیاسی توانمند (میانگین ۴/۲۶ و انحراف معیار ۰/۸۷۵) می‌باشد و نیز عامل ثبات وضع اقتصادی (میانگین ۴/۱۶ و انحراف معیار ۰/۸۴۰) چهارمین متغیر ضروری برای انجام بهتر فعالیت‌ها در تعاونی‌ها می‌باشند. این دو متغیر جزو متغیرهای محیطی بسیار مهمی هستند که در انجام هرچه بهتر فعالیت‌ها و موفقیت تعاونی‌ها تأثیر بسیار زیادی دارند.

بعد از این متغیر، علاقمندی و داوطلبانه بودن عضویت اعضا در تعاونی، برگزاری جلسات هیئت مدیره به طور منظم، همکاری مناسب بین اعضا و هیئت مدیره، توزیع به هنگام سود و مازاد درآمد در میان اعضا، معرفی و تشویق تعاونی های موفق و ارائه تجربیات آن ها، وجود مقررات مکتوب و دقیق و رعایت آن ها توسط اعضا ۱۰ عاملی هستند که از نظر اعضا برای انجام هر چه بهتر فعالیت ها در تعاونی ها ضروری هستند.

جدول ۷- توزیع فراوانی نظرات اعضای تعاونی ها برتر در مورد عوامل ضروری برای انجام هر چه بهتر فعالیت ها در تعاونی ها

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین رتبه ای	بدون پاسخ	خیلی کم	کم	تا حدی	زیاد	خیلی زیاد	عوامل ضروری
۱	۰/۱۸۱	۰/۷۸۰	۴/۳۲	۰/۸	۰/۸	۱/۷	۹/۲	۴۰/۸	۴۶/۷	آموزش مهارت ها
۲	۰/۱۹۸	۰/۸۲۳	۴/۱۶	۰/۸	۰/۸	۲/۵	۱۴/۲	۴۴/۲	۳۷/۵	رضایت اعضا از کالاها
۳	۰/۲۰۲	۰/۸۵۷	۴/۲۶	۱/۷	۰/۸	۴/۲	۹/۲	۴۰	۴۴/۲	محیط سالم سیاسی
۴	۰/۲۰۲	۰/۸۴۰	۴/۱۶	-	۰/۸	۳/۳	۱۳/۳	۴۴/۲	۳۸/۳	ثبات وضع اقتصاد کلان
۵	۰/۲۰۳	۰/۸۶۷	۴/۲۷	-	۰/۸	۵	۷/۵	۴۰	۴۶/۷	داوطلبانه بودن عضویت
۶	۰/۲۰۳	۰/۸۶۳	۴/۲۶	۲/۵	۰/۸	۵	۶/۷	۴۰/۸	۴۴/۲	برگزاری جلسات هیئت
۷	۰/۲۰۴	۰/۸۷۳	۴/۲۸	۰/۸	۱/۷	۲/۵	۱۰	۳۷/۵	۴۷/۵	همکاری بین اعضا
۸	۰/۲۰۴	۰/۹۹۷	۴/۱۸	۲/۵	۱/۷	۶/۷	۱۰/۸	۳۱/۷	۴۶/۷	توزیع به هنگام سود
۹	۰/۲۰۷	۰/۸۴۸	۴/۱۰	۰/۸	۰/۸	۴/۲	۱۳/۳	۴۶/۷	۴۳/۲	معرفی تعاونی ها موفق
۱۰	۰/۲۱۲	۰/۸۷۱	۴/۱۱	۰/۸	-	۵	۱۷/۵	۳۸/۳	۳۸/۳	وجود مقررات مکتوب
۱۱	۰/۲۱۴	۰/۸۹۸	۴/۲۰	۰/۸	۲/۵	۰/۸	۱۴/۲	۳۸/۳	۴۳/۳	زمان بازپرداخت وام
۱۲	۰/۲۱۴	۰/۸۵۰	۴/۱۸	۰/۸	۱/۷	۲/۵	۱۰/۸	۴۵/۸	۳۸/۳	ریسک پذیری
۱۳	۰/۲۱۵	۰/۹۳۴	۴/۳۴	۰/۸	۲/۵	۳/۳	۶/۷	۳۱/۷	۵۵	ارتباط با مراکز تحقیقاتی
۱۴	۰/۲۱۷	۰/۹۱۵	۴/۲۳	۰/۸	۱/۷	۵/۸	۵	۴۲/۵	۴۴/۲	اعتماد متقابل بین اعضا
۱۵	۰/۲۱۸	۰/۹۲۳	۴/۲۳	۲/۵	۰/۸	۵	۱۲/۵	۳۱/۷	۴۷/۵	روابط با موسسات مالی
۱۶	۰/۲۱۹	۱/۰۶	۴/۱۷	-	۴/۲	۵	۹/۲	۳۳/۳	۴۸/۳	کنترل دقیق امور
۱۷	۰/۲۲۱	۰/۹۴۳	۴/۲۸	-	۲/۵	۳/۳	۹/۲	۳۴/۲	۵۰/۸	وجود مدیران مقتدر
۱۸	۰/۲۲۱	۰/۹۲۷	۴/۱۹	۱/۷	-	۶/۷	۱۴/۲	۳۰/۸	۴۶/۷	حمایت های دولتی
۱۹	۰/۲۲۴	۰/۹۴۱	۴/۳۱	۱/۷	۲/۵	۴/۲	۷/۵	۴۰	۴۴/۲	پوشش های بیمه
۲۰	۰/۲۳۶	۱	۴/۲۶	۰/۸	۲/۵	۵	۱۰	۲۸/۳	۵۳/۳	انجام کار گروهی
۲۱	۰/۲۲۷	۰/۹۶۵	۴/۲۴	۰/۸	۱/۷	۵/۸	۹/۲	۳۲/۵	۵۰	ارتباط با جامعه محلی
۲۲	۰/۲۲۷	۰/۹۵۹	۴/۱۴	۰/۸	۲/۵	۴/۲	۱۱/۷	۳۹/۲	۴۱/۷	مدیریت روابط انسانی
۲۳	۰/۲۲۸	۰/۹۳۳	۴/۱۰	۰/۸	۰/۸	۷/۵	۱۰/۸	۴۱/۷	۳۸/۳	مکان استقرار مناسب
۲۴	۰/۲۳۲	۰/۹۴۱	۴/۱۴	۰/۸	۱/۷	۵	۱۲/۵	۳۸/۳	۴۱/۷	تعامل با اداره کل تعاون
۲۵	۰/۲۳۲	۰/۹۶۰	۴/۱۴	۱/۷	۱/۷	۶/۷	۹/۲	۴۰	۴۰/۸	تشویق و اعطای پاداش

مأخذ: یافته های نگارندگان، ۱۳۹۰.

هدف دوم: دسته‌بندی و تحلیل عاملی سازه‌های مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها:

برای تعیین مهم‌ترین سازه‌های موفقیت تعاونی‌های برتر، متغیرهای تعیین شده وارد تحلیل عاملی شد. برای استفاده از تحلیل عاملی نخست باید امکان استفاده از داده‌ها را مورد ارزیابی قرار داد در این رابطه از آزمون KMO استفاده می‌شود (کلانتری، ۱۳۸۷، ۲۸۱). برپایه داده‌های گردآوری شده، مقدار KMO بدست آمده ۰/۷۱ و مقدار آزمون بارتلت در سطح ۹۹ درصد معنادار بود که نشان دهنده‌ی مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی است. (جدول شماره ۸).

جدول ۸- آزمون بارتلت و KMO

۰/۷۱	KMO	
۴۲۸/۵۳۲	کای اسکور	آزمون بارتلت
۱۷۱	درجه آزادی	
۰/۰۰۰	معنی داری	

مأخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۳۹۰.

همان‌گونه که در جدول شماره ۹ ملاحظه می‌شود متغیرهای مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های برتر را می‌توان در پنج عامل زیر خلاصه نمود.

۱- عامل مشارکت پذیری، با توجه به مقادیر دیده می‌شود این عامل به تنهایی ۱۲/۲۸ درصد از موفقیت تعاونی‌ها را تبیین می‌کند. این عامل بالاترین ضریب همبستگی را با رضایت اعضا و مشتریان از رفتار کارکنان ۰/۷۱ نشان می‌دهد که رضایت اعضا و مشتریان از کالاهای تولیدی توسط تعاونی‌ها و خدماتی است که توسط شرکت‌ها ارائه می‌شوند. بعد از آن به ترتیب متغیرهای همکاری مناسب بین اعضا و هیئت مدیره با ۰/۵۵ درصد، اعتماد متقابل در بین اعضا با ۰/۶۱ درصد، توزیع به‌هنگام توزیع و مزاد درآمد با ۰/۵۱ درصد، با این عامل همبستگی را نشان دادند. دی دی (۲۰۰۴)، هاکلیوس^۱ (۱۹۹۶) بر نقش مشارکت و وفاداری اعضا در موفقیت تعاونی‌ها تأکید کردند، امینی و صفری (۱۳۸۱) کوبیا و نوارو^۲ (۱۹۷۲)، هاکلیوس (۱۹۹۶)، درویشی‌نیا (۱۳۷۹)، کرم پورگتایی (۱۳۸۱)، عنبری (۱۳۸۰) بر رابطه مستقیم بین میزان مشارکت اعضا با موفقیت شرکت‌ها تعاونی تأکید دارند.

۲- عامل سیاست‌های دولتی، این عامل به تنهایی ۲۸/۳۹ درصد از موفقیت تعاونی‌ها را تبیین می‌کند و بالاترین همبستگی را محیط سالم اقتصادی با ۰/۷۴ درصد و بعد از آن پایین بودن مدت بازپرداخت وام با ۰/۶۷ درصد، تشویق و اعطای انواع پاداش ۰/۶۱ درصد، با این عامل همبستگی را نشان دادند. نتایج بدست آمده با نتایج سازمان بین‌المللی کار (ILO, ۲۰۰۰) همخوانی دارد.

۳- عامل همکاری با سازمان‌ها و نهادها، این عامل به تنهایی ۵۸/۳۹ درصد از موفقیت تعاونی‌ها را تبیین می‌کند و بالاترین همبستگی را حمایت و پشتیبانی سازمان‌ها با ۰/۷۳ درصد و بعد از آن آموزش در افزایش مهارت‌ها و تعهد اعضا ۰/۵۳ درصد، ثبات اقتصاد کلان ۰/۵۰ درصد با این عامل همبستگی را نشان می‌دهد. نتایج بدست آمده با دیدگاه‌های نامغ (۱۳۸۴)، بنتوراکی (۲۰۰۰)، عنبری (۱۳۸۰)، امینی و همکاران (۱۳۸۵) همخوانی دارد.

۴- کارآفرینی، این عامل به تنهایی ۶۹/۲۴ درصد از موفقیت تعاونی‌ها را تبیین می‌کند و بالاترین همبستگی را خلاقیت و نوآوری با ۰/۶۸ درصد و بعد از آن وجود افراد خلاق و کارآفرین در هیئت مدیره ۰/۶۵ درصد، و ریسک‌پذیری با ۰/۶۱ همبستگی را نشان می‌دهد. که با نتایج فیض‌آبادی (۱۳۸۶) دارد.

۵- عامل تفاهم اعضا، این عامل به تنهایی ۸۱/۰۸ درصد از موفقیت تعاونی‌ها را تبیین می‌کند و بالاترین همبستگی را آگاهی کارکنان و اعضا با ۰/۸۰ درصد و بعد از آن تمایل به انجام کار گروهی با ۰/۶۹ درصد همبستگی را نشان می‌دهد. نتایج تحقیق با نتایج کارلووهمکارانش (۲۰۰۰)، کوبیا و بارتون (۱۹۸۹)، دی دی (۲۰۰۴)، درویشی‌نیا (۱۳۷۹) همبستگی دارد.

¹. Hakelius

². Novarro

جدول ۹- تعداد عامل های استخراج شده همراه با مقادیر ویژه، درصد واریانس و درصد تجمعی

ردیف	نام عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد تجمعی
۱	مشارکت پذیری	۷/۶۱	۱۲/۲۸	۱۲/۲۸
۲	سیاست های دولت	۳/۱۸	۵/۱۳	۲۸/۳۹
۳	همکاری با سازمان ها و اتحادیه ها	۱/۰۹	۳/۰۶	۵۸/۳۹
۴	کارآفرینی	۱/۵۳	۲/۴۷	۶۹/۲۴
۵	تفاهم اعضا	۱/۰۱	۱/۶۳	۸۱/۰۸

مأخذ: یافته های نگارندگان، ۱۳۹۰.

هر یک از عامل های فوق الذکر خود از چند متغیر شکل گرفته اند. وضعیت بارگذاری عامل ها پس از چرخش بر مبنای قرار گرفتن متغیرهایی با بار عاملی بزرگتر از ۰/۵ در جدول شماره ۱۰ آمده است. در این قسمت تنها عامل هایی که بار عاملی آن ها بیشتر از ۰/۵ بوده است در ماتریس عاملی ظاهر شده اند و بارهای عاملی کمتر از عدد فوق از ماتریس عاملی حذف گردید. به همین دلیل تعداد گویه ها از ۲۵ به ۱۵ کاهش یافته است.

جدول ۱۰- متغیرهای مربوط به هر یک از عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی ها و میزان بار عاملی بدست آمده از ماتریس دوران

نام عامل	متغیرها	بار عاملی
مشارکت پذیری	رضایت اعضا و مشتریان از رفتار کارکنان	۰/۷۱
	همکاری مناسب بین اعضا و هیئت مدیره	۰/۵۵
	اعتماد متقابل در بین اعضا	۰/۶۱
	توزیع به هنگام توزیع و مازاد درآمد	۰/۵۱
سیاست های دولت	پایین بودن مدت بازپرداخت وام	۰/۶۷
	محیط سالم اقتصادی	۰/۷۴
	تشویق و اعطای انواع پاداش	۰/۶۱
همکاری با سازمان ها و نهادهای	آموزش در افزایش مهارت ها و تعهد اعضا	۰/۵۳
	حمایت و پشتیبانی سازمان ها	۰/۷۳
	ثبات اقتصاد کلان	۰/۵۰
کارآفرینی	خلاقیت و نوآوری	۰/۶۸
	وجود افراد خلاق و کارآفرین در هیئت مدیره	۰/۶۵
	ریسک پذیری	۰/۶۱
تفاهم اعضا	تمایل به انجام کار گروهی	۰/۶۹
	آگاهی کارکنان و اعضا	۰/۸۰

منبع، یافته های تحقیق.

هدف سوم، پیش بینی موفقیت تعاونی ها به روش رگرسیون چندگانه:

در تحلیل عاملی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی ها دسته بندی شده اند. در این قسمت برای بررسی سهم هر یک از این عوامل بر موفقیت تعاونی ها از رگرسیون چندگانه استفاده شده است. با توجه به این روش می توان سهم هر یک از متغیرهای مستقل را بر متغیروابسته پیش بینی نمود. در این تحقیق موفقیت تعاونی ها به عنوان متغیروابسته و ۵ عامل مؤثر بر موفقیت تعاونی ها که از طریق تحلیل عاملی استخراج شده اند به عنوان متغیر مستقل منظور شدند. راهبرد به کارگرفته شده در تحلیل رگرسیون روش گام به گام بود.

در جدول شماره ۱۱ ضرایب متغیرها، ضریب ثابت، خطای استاندارد، ضریب همبستگی چندگانه، ضریب تعیین، مقدار و سطح معنی داری هر متغیر نشان داده شده است. با توجه به جدول در اولین گام متغیر عامل "همکاری با سازمان ها و نهادها" با ضریب تعیین $0/512$ ($R^2=0/512$) وارد معادله شد، مقدار عددی ضریب تعیین بیانگر آن است که ۵۱ درصد موفقیت

تعاونی‌ها ناشی از همکاری تعاونی‌ها با سایر سازمان‌ها و نهادها (از جمله مراکز آموزشی، تحقیقاتی، بیمه و...) بوده است. در گام دوم متغیر مشارکت‌پذیری وارد معادله گردید که به همراه متغیر قبلی ۶۸/۹ درصد از موفقیت تعاونی‌ها را تبیین می‌کند. در گام سوم متغیر "سیاست‌های دولت" به همراه دو متغیر قبلی ۷۹/۲ درصد از عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها را تبیین می‌کند. در گام‌های چهارم و پنجم به ترتیب متغیرهای "کارآفرینی" و "تفاهم اعضا" وارد معادله شدند. پس از وارد کردن متغیر پنجم عملیات متوقف گردید. در مجموع پنج عامل به عنوان متغیر مستقل ۸۶/۹ درصد از تغییرات متغیر عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها را در استان چهارمحال و بختیاری پیش‌بینی می‌کنند. ($R^2 = 0/869$).

جدول ۱۱- ضرایب استاندارد و غیر استاندارد متغیرهای مستقل و معنی داری آن‌ها در معادلات رگرسیونی

متغیر	B	S.E	Beta	R	R ²	T	Sig
مقدار ثابت ^۱	-۹/۸۷					-۳۰/۵۴	۰/۰۰۰
همکاری با سازمان‌ها و نهادها	۰/۱۲۷	۰/۷۰۰	۰/۳۲۰	۰/۷۱۶	۰/۵۱۲	۹/۰۵	۰/۰۰۰
مشارکت‌پذیری	۰/۱۴۷	۰/۵۶۱	۰/۲۸۲	۰/۸۳۰	۰/۶۸۹	۸/۰۰	۰/۰۰۰
سیاست‌های دولت	۰/۱۳۴	۰/۴۶۱	۰/۲۹۲	۰/۸۹۰	۰/۷۹۲	۸/۶۵	۰/۰۰۰
کارآفرینی	۰/۱۱۸	۰/۴۰۲	۰/۲۴۹	۰/۹۱۸	۰/۸۴۲	۷/۴۴	۰/۰۰۰
تفاهم اعضا	۰/۰۹۵	۰/۳۶۷	۰/۱۹۴	۰/۹۳۲	۰/۸۶۹	۵/۶۰	۰/۰۰۰

مأخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۳۹۰.

در تحقیق حاضر پنج متغیر در پنج گام وارد معادله شده‌اند. و معادله رگرسیونی بدست آمده به صورت زیر می‌باشد:

$$Y = -9/87 + 0/127 X_1 + 0/147 X_2 + 0/137 X_3 + 0/118 X_4 + 0/095 X_5$$

در معادله فوق Y متغیر وابسته یعنی موفقیت تعاونی‌ها می‌باشد. X ها متغیرهای مستقل یعنی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها می‌باشند و به ترتیب عبارتند از، $X_1 =$ "همکاری با سازمان‌ها و نهادها"، $X_2 =$ "مشارکت‌پذیری"، $X_3 =$ "سیاست‌های دولت"، $X_4 =$ "کارآفرینی" و $X_5 =$ "تفاهم اعضا" می‌باشند.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها:

۱- مشارکت سنگ بنای تشکیل تعاونی‌ها و تداوم فعالیت آن‌ها است. مشارکت فعال اعضای تعاونی‌ها به ارتقا و ازدیاد منافع اعضا و سرمایه در تعاونی منجر می‌شود و سودآوری و موفقیت تعاونی را به همراه دارد. بررسی‌ها نشان می‌دهد زمانی که کلیه اعضا یا بیشتر آن‌ها در امور تعاونی مشارکت داشته و بر آن نظارت داشته باشد ضریب اطمینان و میزان اعتماد اعضا بالاتر رفته و موجب استحکام پایه‌های تعاونی می‌شود. بنابراین در تعاونی‌ها مشارکت نیروی انسانی به عنوان اساسی‌ترین سرمایه قلمداد می‌گردد و آموزش و توسعه نیروی انسانی از مهمترین عواملی هستند که برای رسیدن به موفقیت در تعاونی‌ها باید مورد توجه قرار گیرند.

۲- تحولات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی جهانی و فشارهای ناشی از آن‌ها بر دولت‌ها موجب شده است تا آن‌ها سیاست‌های خویش در مورد تعاونی‌ها را مورد تجدیدنظر قرار دهند. یکی دیگر از بسترهای لازم برای رشد و توسعه تعاونی‌ها وجود بستر مناسب قانونی برای حمایت بخش اقتصادی تعاون است. فضای قانونی مناسب، به فعالیت تعاونی‌ها مشروعیت می‌بخشد و آن‌ها را به عنوان یک بخش مستقل اقتصادی از دخالت‌های بی‌مورد نهادهای خارجی مصون می‌دارد. بستر قانونی از جنبه‌ها مختلف باید فرایند رشد و توسعه تعاونی‌ها را تسهیل نمایند. بدین ترتیب نهادهای قانون‌گذاری باید مشکلات و موانعی که احتمالاً در مسیر یکپارچگی تعاونی‌ها بوجود می‌آید را برطرف نماید.

۳- آموزش و اطلاع‌رسانی به اعضا، نمایندگان منتخب، مدیران و همچنین اطلاع‌رسانی به عموم جامعه در مورد کار جمعی و وحدت منافع از جمله اصول تعاونی می‌باشد. از آنجایی که به دلیل هزینه‌بر بودن این خدمات معمولاً تعاونی‌ها راغب به انجام

¹. Constant

چنین کارهایی نیستند، لذا خدمات پشتیبانی دولتی یا عمومی در این سطح ضروری می باشد و این خدمات به عنوان یکی از پیش شرط های موفقیت تعاونی ها محسوب می گردد.

۴- با توجه به ماهیت و فلسفه وجودی تعاون که عبارت است از روحیه همکاری و خودیاری، تعاونی ها باید در چارچوب فعالیت های داخلی خود خارج شوند و با موسسات و شرکت های تعاونی دیگر ارتباط برقرار نمایند، تشکیلات وسیع تر و پردامنه تری به وجود آورند. در سایه اتحاد و همبستگی، نیروهای قوی تری به وجود آورند تا بتوانند در برابر موسسات بزرگ بازرگانی و صنعتی به عنوان بخش تعاون جایگاه مهمی را اشغال نموده و اهداف عالی تعاون را که رفع نیازهای مختلف اقشار کم درآمد جامعه می باشند، متجلی سازند.

۵- کارآفرینی و مدیریت خوب از جمله اولین پیش شرط های موفقیت تعاونی محسوب می شوند. کارآفرینی به بنگاه های تعاونی در زمینه تطابق آن ها با محیط زیست، استفاده از فرصت ها و تقبل خطرات حساب شده در ارتباط با تولید، نوآوری و تجدید حیات، کمک می کند. مهارت های مدیریتی به ترکیب عقلانی منابع کمیاب برای تولید کالاها و خدمات رقابتی مورد نیاز بازارهای آزاد کمک می کند که بدون کسب آموزش های لازم در ارائه مدیریت خوب و کارآفرینی، موفقیتی به دست نخواهند آورد.

منابع:

۱. اسلامی نسب، محمد (۱۳۸۰): بررسی عوامل مؤثر بر ارتقا بهره‌وری در شرکت های تعاونی مصرف، ترجمه غلامعلی سرمد، اتحادیه شرکت های تعاونی مصرف کارکنان دولت در استان کرمان (اسکاد)، تهران.
۲. ازکیا، مصطفی و غلامرضا غفاری (۱۳۸۰): «بررسی رابطه‌ی بین انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی سازمان یافته‌ی روستاییان در نواحی روستایی شهرستان کاشان»، مجله اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال نهم، شماره ۳۶، تهران، صص ۲۰۷-۱۷۵.
۳. امینی، امیرمظفر و مسعود رضانی (۱۳۸۵): «بررسی علل و میزان موفقیت شرکت های تعاونی مرغداری در استان های مازندران و گلستان»، مجله علوم کشاورزی و منابع طبیعی، سال سیزدهم، شماره دوم، تهران، صص
۴. پراکاشی، دامان (۱۳۷۸): «مفهوم اشاعه مدیریت در تعاونی ها، تجربه هندوستان»، فصلنامه همیار، انتشارات اتحادیه سراسری تعاونی های مصرف کارکنان دولت، تهران.
۵. چوپانی، غریب (۱۳۷۷): تحلیل کارکرد بازاریابی شرکت های تعاونی روستایی و ارتباط آن با توسعه روستایی، مطالعه موردی کازرون. پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
۶. حبیب پورگتایی، کرم (۱۳۸۱): تعیین و تحلیل شاخص های عملکرد شرکت های تعاونی روستایی در شهرستان بابل، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تهران.
۷. درویشی نیا، علی اصغر (۱۳۷۹): ارزیابی میزان موفقیت شرکت های تعاونی روستایی در استان مازندران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
۸. رستمی، حمدالله (۱۳۸۸): آموزش تعاون. مشکلات و راهکارها، تهران: شورای تحقیقات تعاون، تهران.
۹. سالارزاده امیری، نادر (۱۳۷۸): «توسعه تعاونی و نقش رسانه ها بررسی بازتاب اقتصاد تعاونی در روزنامه های کثیرالانتشار»، فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال ۷، شماره ۲۸، تهران.
۱۰. سلیم، غلامرضا (۱۳۷۱): اصول مدیریت در تعاونی ها، انتشارات دانشگاه پیام نور، چاپ اول، تهران.
۱۱. شعبانعلی فمی، حسین (۱۳۸۵): «شناخت و تحلیل سازه های موفقیت شرکت های تعاونی زنان در ایران»، مجله مطالعات زنان، سال ۴، شماره دوم، تهران، صص ۸۹-۱۰۹.
۱۲. صفری شالی، رضا (۱۳۸۴): «بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت شرکت های تعاونی»، مجموعه مقالات منتخب، دانشگاه یزد.
۱۳. طالب، مهدی (۱۳۷۶): اصول و اندیشه های تعاونی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول، تهران.
۱۴. عنبری، موسی (۱۳۸۰): مدیریت در تعاونی های کشاورزی، انتشارات سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران، تهران.

۱۵. فرشادفر، زهرا (۱۳۸۸): «عوامل مؤثر بر بهره‌وری نیروی انسانی در شرکت‌های تعاونی صنعتی و کشاورزی استان کرمانشاه»، ماهنامه تعاون، سال بیستم، شماره ۲۰۲ و ۲۰۳، تهران.
۱۶. فیض‌آبادی، حسین (۱۳۸۶): بررسی نقش کارآفرینی، پایبندی به اصول تعاون و رابطه آنها در موفقیت تعاونی‌ها (مطالعه موردی، تعاونی‌های برتر استان خراسان شمالی) طرح پژوهشی اداره کل تعاون خراسان شمالی، بجنورد.
۱۷. کلانتری، خلیل (۱۳۸۷): پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اجتماعی - اقتصادی با استفاده از نرم افزار spss، انتشارات فرهنگ صبا، تهران.
۱۸. مستعانی، محمد حسین (۱۳۷۸): «اداره‌ی امور تعاونی‌ها»، همیار ۱، انتشارات اتحادیه سراسری تعاونی‌های مصرف کارکنان دولت، شماره ۳، تهران، صص ۷۸-۹۹.
۱۹. نامغ، پرویز (۱۳۸۴): مدیریت تعاونی‌ها، نشر هستان، چاپ اول، تهران.
۲۰. نظام شهیدی، مهران‌دخت (۱۳۷۸): اصول مدیریت تعاونی‌ها، نشر لادن، چاپ دوم، تهران.
21. Allahyari, M. (2008): Factors affecting the success of fisheries co-management as perceived by Guilan`s fishermen. *Journal of Applied Sciences*, sd2587, 183-187.
22. Brookings, D. (2009): South Dakota cooperative fish and wildlife plains. biostress laboratory 138, SD 57007.
23. Bruynis, C., D. E., Hahn and W.J. Taylor (1997): Critical success factors for emerging agriculture marketing cooperatives. *American Cooperation*.
24. Didi, B. (2004): Short communication fishing cooperatives participation in managing nearshore resources. The case in Capiz, central Philippines, *Fisheries Research*.
25. John, L. J. Adrian and T.W. Green. (2001): Agricultural cooperative managers and the business environment". *Journal of Agribusiness*. The case in Capiz, central Philippines *Fisheries Research*, Vol 67. pp, 81-91
26. Jumes, A. (2008): Development of Bahrel Ghazel fisheries Sudan. ILO proposal, 2007-8.
27. Russoa, C, D. Weatherspoonb, C. Petersonb and M. Sabbatinia. (2000): Affects of managers' power on capital structure. a study of Italian agricultural cooperatives. *Inter. Food and Agribusiness Manage. Rev.* 3, pp. 27-39.